

Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Ondokuz Mayıs University Review of the Faculty of Divinity

e-ISSN: 2587-1854, OMÜİFD Haziran 2023, 54: 481-486

Yaşlılık Yolunda Dindarlık

Religiosity on the Way to Old Age

Esra HISİM¹

¹Yüksek Lisans Öğrencisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
· esrahsm.1995@gmail.com · ORCID > 0000-0001-6182-8803

Makale Bilgisi/Article Information

Makale Türü/Article Types: Kitap İncelemesi/Book Review

Geliş Tarihi/Received: 2 Mart/March 2023

Kabul Tarihi/Accepted: 7 Mayıs/May 2023

Yıl/Year: 2023 | **Sayı – Issue:** 54 | **Sayfa/Pages:** 481-486

Atıf/Cite as: Hisim, E. "Yaşlılık Yolunda Dindarlık" Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 54, Haziran 2023: 481-486.

YAŞLILIK YOLUNDA DİNDARLIK

(Yasemin APALI, Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları, 2021, s. 205)

ÖZ

Yasemin Apalı tarafından kaleme alınan bu eser, “yaşlılık yolundaki kimseler” olarak adlandırılan ileri yetişkin bireylerin dindarlık algısı ve dindarlık düzeylerinin incelendiği ampirik bir çalışmadır. Çalışma, Burdur ilinde yaşamını sürdüren yaşlılık yolundaki bireylerin dindarlık algısını çeşitli değişkenler açısından ölçmek üzere hazırlanmıştır. Belirtilen yaş grubunda konuya dair müstakil bir çalışma olmamasından ötürü yazar, bu konuyu ele alma tercihinde bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Din, Dindarlık Algısı, Dindarlık Düzeyi, Yaşlılık.

RELIGIOSITY ON THE WAY TO OLD AGE

ABSTRACT

The work written by Yasemin Apalı, is an empirical study examining the perception of religiosity and religiosity levels of late aged adults who are called «people on the way to old age». The study was prepared to measure the religiousness perception of the elderly people living in Burdur in terms of various variables. Since there is no independent study on the subject in the specified age group, the author has chosen to deal with this subject.

Keywords: Religion, Perception of Religiosity, Level of Religiosity, Old Age.

1979 Kırıkkale doğumlu olan Yasemin Apalı, 2003 yılında lisans eğitimini Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde tamamladıktan sonra Denizli ve Afyonkarahisar illerinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni olarak görev yapmıştır. 2006 yılında “Sosyolojik Açıdan Kadınlarla İlgili Kalıp Yargılar (Kırıkkale Örneği)” adlı yüksek lisans tezini, 2014 yılında “Bilgi Sosyolojisi Açısından Din ve Zihniyet” adlı tezi ile doktorasını tamamlayan Apalı, sonrasında Ardahan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Yrd. Doç. Dr. olarak göreve başlamıştır. Akademik çalışmalarına Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji bölümünde Dr. Öğretim Üyesi olarak devam etmektedir.

Yaşlılık dönemi; bedenen, ruhen ve toplumsal açılardan bireyde gerileme sürecinin başladığı bir dönemdir. Her bir gelişim döneminde olduğu gibi yaşlılık döneminde de bireyler bazı değişimlerle karşılaşmaktadır. Bu değişimlerden biri olan din olgusu, birey için bu dönemde farklı bir boyutta ortaya çıkmaktadır. Değerlendirme konusu olan bu eserde de “yaşlılık yolunda” olarak adlandırılan ileri yetişkin bireylerin dindarlık düzeyleri ve dindarlık algıları uygulamalı bir şekilde ele alınmıştır.

Yazar kitabı önsöz, giriş ve iki ana bölümden oluşturmuş; akabinde sonuç, kaynakça ve ek (anket formu) ile eseri sonlandırmıştır. Eserin önsöz kısmında, modernleşme ile aile yapısının değişerek çekirdek aile yapısına evrildiği ve bununla beraber yaşlı bireylerin de hayatlarında birtakım farklılıkların ortaya çıktığı ifade edilmiştir. Yaşlılık dönemi, gençlik ve yetişkinlik dönemlerinin tamamen geride kalmasıyla hayatın tümüyle değişime uğradığı bir gerileme dönemidir. Yaşlılık döneminde bireylerin genel anlamda dine yönelim sağladıklarının araştırmalarla sabit olduğu vurgulanırken “yaşlılık yolunda” olarak adlandırılan ileri yetişkinlik dönemi bireylerine dair herhangi bir çalışmanın olmadığı ifade edilmiştir.

Kitabın giriş kısmında (ss. 21-41) araştırmanın konusu, amacı, önemi, problemi, hipotezler, kapsam ve sınırlılıklar ile araştırmanın yöntemi ele alınmaktadır. Yaşlılık ve dindarlık üzerine yapılan çalışmalar, dini davranış ve ibadetlerin yaşlılıkta arttığı yönündedir. Yaşlılık yolu şeklinde nitelendirilen 50-64 yaş aralığında olan bireylerde de benzer bir tutumun olup olmadığı araştırmanın konusu olarak belirlenmiştir. Yazar, yaşlılık dönemi öncesine dair konuyla alakalı çalışma eksikliği gördüğü için “yaşlılık yolunda” olarak nitelendirdiği bireylerin dindarlık seviyelerinin saptanmasını çalışmanın amacı, dini tutum ve davranışların bu yaş aralığında var olup olmadığını ise çalışmanın ana problemi olarak görmüştür. Belirtilen yaş aralığındaki bireylerin cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, ikamet yeri, ekonomik durum, meslek, medeni hal gibi değişkenlere göre dindarlık düzeylerinde farklılığın olup olmadığı araştırmanın diğer bir problemi olarak belirlenmiştir. Yazar, yaşlılık yolu şeklinde isimlendirilen 50-64 yaş aralığında olan bireylerin yaşlılık döneminde olan bireylerde olduğu gibi dindarlık düzeylerinin yüksek olduğu kanaatinde. Yaşın ilerlemesiyle dine yönelim artmakta ve dindarlık yoğun bir şekilde hissedilmektedir.

Araştırmanın örneklem grubu Burdur ilinin merkezi, ilçeleri, köy ve kasabalarında ikamet eden 50-64 yaş aralığındaki bireyler arasından tesadüfi örneklem yoluyla seçilmiş toplam 470 kişiden oluşmaktadır. Belirlenen örneklem grubunun araştırmaya katılımı birebir ziyaretler şeklinde yüz yüze sağlanmıştır. Yazar, Burdur ilinin dindarlığı noktasında insanların zihninde oluşan birtakım kalıp yargıların gerçek yaşantıyla hangi oranda paralellik gösterdiğini tespit etmenin yanı sıra literatürde Burdur ili özelinde yapılmış herhangi bir çalışmanın var olmamasından ötürü örneklem grubunu yalnızca Burdur ili şeklinde sınırlamıştır. Burdur ilinin tarihi, isminin nereden geldiği, kültürel özellikleri ve demografik yapısı detaylandırılarak verilmiş olup örneklem grubu okuyucuyu bilgilendirecek şekilde tanıtılmıştır.

Araştırma verilerinin toplanmasında anket tekniği kullanılmıştır. İlk kısımda, katılımcılar hakkında bilgi toplamak amacıyla açık uçlu ve çoktan seçmeli sorulardan oluşan 9 soruluk bir anket formu yer almıştır. İkinci kısımda Karaşahin (2007) tarafından hazırlanan ve 30 sorudan oluşan 5’li likert tipi ölçek kullanılmıştır. Son kısımda da dindarlığın bireyler için ne ifade ettiğine dair açık uçlu bir soru yer al-

mıştır. Apalı, veri toplama sürecine girmeden önce anlam ve ifade karmaşıklığına sebep olmayı önlemek adına anketi belirtilen yaş aralığında bulunan 32 kişiye uygulamıştır. Bu uygulamadan sonra ifadelerin sadece ikisinde değişiklik yapmıştır. Yazarın gerekli bu düzeltmeleri yapmasının veri toplama aracının amaca uygun hizmet etmesi adına son derece olumlu bir tutum olduğunu söylemek mümkündür.

Teorik ve kavramsal çerçevenin şekillendiği birinci bölüm (ss. 43-80), yaşlanma ve yaşlılık kavramlarının açıklanmasıyla başlamıştır. Yaşlı nüfusunun birçok sebebe dayalı olarak giderek artmasından ve yaşlılığın farklı boyutlarıyla ele alınması gereken bir çalışma alanı olmasından söz edilmiştir. Yaşlılığın tanımlanması üzerinde durulan faktöre göre *kronolojik yaşlılık*, *biyolojik yaşlılık*, *psikolojik yaşlılık*, *fonksiyonel yaşlılık* ve *sosyal yaşlılık* şeklinde sıralanmaktadır. Yaşlılık kavramı, sıralanan bu çeşitli boyutlara göre tanımlanabilmektedir. Her bir boyuta göre yaşlılar birtakım sorunlar veya değişiklikler ile karşılaşmaktadır. Yazara göre karşılaşılan bu sorunların üstesinden gelmek ya da değişimlere ayak uydurmak hem bireye hem de topluma bağlı bir durum olarak görülmektedir.

Yazar kitabın birinci bölümünde yer alan “Dindarlık Olgusu ve Yaşlılık ile İlişkisi” başlığı altında ayrıntılı bir din tanımı vermekten kaçınarak dindarlık ve dinin yaşlılığa nasıl bir etkisi olduğu noktasına değinmiştir. Yazar bu kısımda Mensching, Allport ve Ross, Günay, Taplamacıoğlu ve Taş tarafından yapılan dindarlık tipolojileri çalışmalarından da söz ederek yapılan çalışmaların tek bir dindarlık tipolojisi geliştirme uğraşısı içerisinde olmadıklarını ve değişen toplumla beraber dindarlık anlayışında da değişimler olduğunu belirtmiştir. Her ne kadar dindarlık anlayışında farklılıklar olsa da yapılan çalışmalar dinin bireyin yaşamının ayrılmaz bir parçası haline geldiğini göstermektedir. Birey yaşamında karşılaştığı olumsuz durumları veya varoluş sancılarını din sayesinde rahatlıkla atlatabilmektedir. Özellikle yaşlılık sürecindeki bireyler için din bir sığınak görevi görmektedir. Sosyal bilimlerde yapılan çalışmalar da yaşlanma sürecindeki bireylerde dine yönelme noktasında yoğunluk olduğunu göstermektedir. Çünkü yaşlılık döneminde olan veya yaşlılık yolunda olan bireyler artık yaşlılığı kabullenmiş olup kendisi için faydalı işler yapmak adına dini davranışlara yönelerek iç huzura ve mutluluğa erme çabası içerisinde olmaktadır.

Bulgular ve yorumların ele alındığı ikinci bölümde (ss. 81-183), örneklem grubunun değişkenler açısından dağılımı tablo ve grafikler ile sunulmaktadır. Ardından ölçeğin faktör analizi ile güvenilirlik ve geçerlilik analizleri, dindarlığın boyutlarına yönelik tutumların her bir ifade özelinde incelenmesi, katılımcı bireylerin dindarlık tutumlarının değişkenlere göre test edilmesi ve dindarlık boyutlarının birbirleriyle olan etkileşiminin analizleri tablolar eşliğinde yorumlanmıştır.

Araştırmacı sonuç kısmında (ss. 184-195) test ettiği hipotezleri tek tek ele almış; elde edilen bulgulara göre kurulan hipotezlerin büyük oranda kabul edildi-

ği ve bahsi geçen değişkenlerin katılımcı bireylerin dindarlık düzeylerinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Yazar bu kısımda, araştırma konusunun dindarlık olmasından ötürü insanların araştırmaya katılım noktasında çekinceli davrandıklarını dile getirmiştir. Bu noktada katılımcı bireylerin çekinceli davrandıkları hususların; fişlenme korkusu, konunun siyasi içerikli olma ihtimali, mahalle baskısı, kadın katılımcılarda görülen eş müsaadesinin olmaması temaları etrafında yoğunlaştığı görülürken; bazılarının ise dine karşı duyulan ön yargılar ya da dindarlıklarının sadece kendilerini ilgilendiren bir konu olduğu yönündeki gerekçesinden ötürü çalışmaya katılım sağlamak istemedikleri görülmüştür. Araştırmaya katılım sağlayan bireyler açık uçlu bir soru olan dindarlığı tarif ederken dinin inanç boyutunu önceleyerek ibadet boyutunu geri plana koymuşlardır. Katılımcılardan bazıları dindarlığı “Allah’a inanmak” şeklinde ifade ederken diğer bir kısmı ise dindarlığı “kul hakkı yememek” veya “haramdan uzak durmak” şeklinde ifade etmiştir. Tüm veriler incelendiğinde Burdur il merkezi ve ilçelerinde yürütülen çalışmada tek bir din anlayışının olmadığı ve dindarlık anlayışının her bir birey için ne denli farklılaştığı tespit edilmiştir. Dindarlığın bir boyutunda yüksek yönelim gösterenlerin bir başka boyutunda düşük bir dindarlık eğilimine sahip olabildiği görülmüştür.

Yazarın “yaşlılık yolu” olarak adlandırdığı yaş aralığında daha önceden konuya dair bir çalışmanın olmaması bakımından bu eserin din psikolojisi literatürüne zenginlik katacağı düşünülmektedir. Dil ve üslup açısından son derece sade ve anlaşılır bir eser olduğu için de alanla ilgili tecrübesi olmayanların da konuyu rahatlıkla kavrayabileceğini söylemek mümkündür. Ayrıca yazarın ele aldığı konuyu kitap boyunca başarılı bir şekilde işlediğini ve en başında belirttiği hedefleri gerçekleştirdiği görülmektedir. Sonuç kısmında, hipotezlerin doğrulanıp doğrulanmadığının detaylıca ortaya konulması ve çalışma için genel bir değerlendirmede bulunulması okuyucunun zihninde konuyu toparlamak adına faydalı olmaktadır. Kitabın sonunda, örnekleme-deki kişilere sorulan anket formunun ve ölçek sorularının ek olarak verilmesi araştırmanın daha anlaşılır hale gelmesini sağlamakta ve benzeri bir çalışma yapacaklara kılavuzluk etmektedir. Çalışmanın bazı kısımlarında yazım hatalarının yapıldığı gözlenmektedir. Özellikle tablolardaki oranları belirten sayısal verilerde, tablo yorumlamalarındaki sayısal verilerde ve analizlerde birtakım hataların olduğu göze çarpmaktadır. Kitabın sonraki muhtemel baskıları için bu yazım yanlışlıklarının gözden geçirilerek “son okuma” kısmının daha fazla titizlikle yapılması elbette ki faydalı olacaktır. Her halükârda bu eserin sosyal bilimlere katkı sağlayacağı, dindarlık veya yaşlılık konularında çalışan araştırmacıların çalışmalarını güçlendireceği aşikârdır.

